

Medya Okuryazarlığı Dersini Alan Türkçe Öğretmeni Adaylarının Öğrencileri Ekran Bağımlılığından Korumaya Yönelik Çözüm Önerileri

Solution Suggestions of Turkish Language Teacher Candidates Taking Media Literacy
Course to Protect Students from Screen Addiction

Sedat KARAGÜL *

Makale Bilgisi	ÖZET
Geliş Tarihi: 17.09.2024 Kabul Tarihi: 23.04.2025 Doi: 10.20296/tsadergisi.1551591 Anahtar Sözcükler: <i>Medya Okuryazarlığı</i> <i>Ekran Bağımlılığı</i> <i>Türkçe Öğretmeni Adayı</i> <i>Çözüm Önerileri</i>	Bu araştırmanın amacı, Medya Okuryazarlığı dersini almış olan Türkçe öğretmeni adaylarının, öğrencileri ekran bağımlılığından korumaya yönelik çözüm önerilerini belirlemektir. Çalışmada nitel araştırma modellerinden olgubilim (fenomenoloji) deseni kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 2021-2022 eğitim öğretim yılında İstanbul ilindeki bir vakıf üniversitesinin Türkçe Öğretmenliği lisans programında öğrenim görmekte olan öğrenciler arasından amaçlı örnekleme stratejilerinden homojen örnekleme tekniği ile seçilen 17 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Araştırmanın verileri, katılımcılara verilen yarı yapılandırılmış görüşme formundaki soruya, öğretmen adaylarının yanıtlarını serbest tarzda yazmaları yoluyla toplanmıştır. Elde edilen veriler içerik analizi tekniği kullanılarak çözümlenmiştir. Araştırma sonucunda, araştırmanın çalışma grubunu oluşturan Türkçe öğretmeni adaylarının, öğrencileri ekran bağımlılığından korumak amacıyla; öğrencileri farklı etkinliklere yönleltmeye ilişkin, öğrencilerde ekran bağımlılığına yönelik farkındalık oluşturmaya ilişkin, ekran kullanımı hususunda sınırlılıklar geliştirmeye ilişkin ve rol model etkisinden yararlanmaya ilişkin çeşitli öneriler getirdikleri belirlenmiştir.
Article Information	ABSTRACT
Submission: 17.09.2024 Acceptance: 23.04.2025 Doi: 10.20296/tsadergisi.1551591 Key Words: <i>Media Literacy</i> <i>Screen Addiction</i> <i>Turkish Teacher Candidate</i> <i>Solution Suggestions</i>	The aim of this study is to determine the solution suggestions of Turkish language teacher candidates who have taken the Media Literacy course to protect students from screen addiction. Phenomenology design, one of the qualitative research models, was used in the study. The study group of the research consists of 17 teacher candidates selected by homogeneous sampling technique, one of the purposeful sampling strategies, among the students studying in the Turkish Language Teaching undergraduate program of a foundation university in Istanbul in the 2021-2022 academic year. A semi-structured interview form developed by the researcher was used as a data collection tool. The data of the study were collected by the pre-service teachers writing their answers in a free style to the question in the semi-structured interview form given to the participants. The data obtained were analysed using content analysis technique. As a result of the research, it was determined that the Turkish language teacher candidates, who constituted the study group of the research, brought various suggestions about directing students to different activities, raising awareness about screen addiction in students, developing limitations on screen use and benefiting from the role model effect in order to protect students from screen addiction.
Atıf İçin	Karagül, S. (2025). Medya Okuryazarlığı Dersini Alan Türkçe Öğretmeni Adaylarının Öğrencileri Ekran Bağımlılığından Korumaya Yönelik Çözüm Önerileri. <i>Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi</i> , 29(2), 495-511. doi: tsadergisi.1551591

* Doç. Dr., İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, İstanbul, sedatkaragul@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1829-2809>

GİRİŞ

Son yıllarda meydana gelen yoğun teknolojik gelişmelerle birlikte, medya araçları da toplumsal yaşamın ayrılmaz bir parçası hâline gelmiştir. Birçok işlevi bünyesinde barındıran ve özelliklerine göre çeşitli kategorilere ayrılan medya araçları, oldukça devingen bir yapıya bürünmekte ve toplumun tüm katmanlarındaki insanları etkilediği gibi çocukları da büyük ölçüde etkisi altına almaktadır.

Kitlesel medya ve etkileşimli teknolojik araçlar, son yıllarda sonucu kolaylıkla öngörülemeyen ölçüde yaygınlaşarak modern sosyokültürel bağlamlar hakkında dönütler sunan özgün platformlar hâline gelmiştir. Bu araçlar, bu yönüyle çocukların gelişim aşamalarını biçimlendiren baskın etkinlikler niteliği kazanmıştır. Bu nitelik, onlara çocukların başarı tanımı, öncelikleri, yaşamdan ve diğer insanlardan beklentileri gibi değerlerini belirleme ya da etkileme özelliğini kazandırmaktadır (Çamalan ve Demirbaş, 2014; Wartella vd., 2016; Yılmaz ve Güney, 2021).

Medya sektöründe gözlenen son gelişmelerle birlikte çocukları en çok etkileyen çevresel etmenlerin başında medya araçlarının geldiği söylenebilir. Özellikle son yıllarda çocuklara yönelik medya anlayışı büyük bir gelişim ve değişim sergilemiştir. Bu süreçte çocuklara yönelik televizyon kanallarının sayısında çok büyük bir artış yaşanmakla birlikte bilgisayar oyunları ve internet uygulamaları çocukların sosyal çevresini adeta kuşatmıştır (Görmez, 2020; Sağlam, 2024; Sayın ve Aydın, 2018; Üstündağ, 2020). Çocukların yaşam alanlarının her türlü medya aracıyla yoğun ölçüde kuşatılmış olması, medyanın çocuklar tarafından kontrolsüz ve bilinçsiz kullanımı sonucunu da beraberinde getirmiştir. Bununla birlikte 2019 yılının başlarında tüm dünyayı etkisi altına alan korona virüs salgını, eğitim öğretim faaliyetlerinin de medya araçları kanalıyla gerçekleştirilmesine neden olmuş, böylelikle öğrenciler günlük yaşamlarının çok büyük bir bölümünü ekran başında geçirmek durumunda kalmışlardır.

Teknolojik gelişmelerin doğal bir sonucu olarak dijital medya araçlarının yaygınlaşması, yazılı medya araçlarının yerini yavaş yavaş dijital medya araçlarına bırakması, fiziksel oyunların yerini dijital oyunların alması ve korona virüs salgınıyla başlayan uzaktan eğitim uygulamalarının bu araçlar kanalıyla gerçekleştirilmesi vb. nedenler, öğrencileri “ekran bağımlılığı” olarak adlandırılan bir bağımlılık tehlikesiyle karşı karşıya bırakmıştır (Akça, 2018; Çakır, 2013; Çom Aybal, 2021; Deniz, 2022; Duygulu, 2021; Yıldız ve Bektaş, 2021). Bu noktada son yıllarda sosyal medya uygulamalarının başta gençler ve çocuklar olmak üzere toplumun hemen her kesimindeki insanlar tarafından yoğun olarak kullanılması da ekran bağımlılığının en temel nedenleri arasında yer almaktadır. Konuyla ilgili yapılan bir araştırmada (Clement, 2020), 2007 yılından günümüze değin dünya çapında sosyal medya kullanımının %25’ten fazla artarak 2,8 milyar kullanıcıdan 3,6 milyar kullanıcıya yükseldiği belirtilmiş, bununla birlikte 2025 yılında sosyal medya kullanan insan sayısının 4,4 milyara ulaşacağı öngörüsü paylaşılmıştır. Kitchner ve Zoe (2021) tarafından yapılan bir araştırmada da son yıllarda sosyal medyanın yoğun bir biçimde kullanılmasının, özellikle gençlerin ekran başında geçirdikleri saat sayısını dijital bir bağımlılığa neden olacak ölçüde arttırdığı vurgulanmıştır. Ekran bağımlılığının bir diğer nedeni de Şirin (2022)’in de belirttiği gibi, çocuğun ev dışı sosyalleşme ortamlarının giderek azalmasıdır. Açık alanda oyun oynama gereksinimi yeterince karşılanmayan çocuğun arkadaşlık ilişkilerinin hem nicelik hem de nitelik bakımından yetersiz kalması, çocukta güven duygusunun azalmasına zemin hazırlamakta, sosyal yeteneklerinin farkına varamayan çocuğun da ekran bağımlılığı giderek artmaktadır.

Çocuklardaki zarar görmüş nörolojik ödül sistemi ve dürtü kontrol mekanizmasını içermekle birlikte ekranla ilgili genel bağımlılıklara atıfta bulunarak ilk kez 2017 yılında Aric Sigman tarafından kullanılan “ekran bağımlılığı” terimi (Furuncu, 2019) bilgisayar, telefon, televizyon, tablet vb. teknolojik araçlar karşısında gereğinden fazla, günlük yaşamı aksatacak ölçüde vakit geçirme ve bu kitle iletişim araçlarına yönelik iradeyi kontrol edememe durumu olarak tanımlanabilir. Young (1996) tarafından da ekran bağımlılığı, dijital bir ekrana sahip her türlü cihazın ölçsüz ve kontrolsüz kullanımı ve bunun sonucunda sorumlulukların ertelenmesi ya da yerine getirilememesi durumu biçiminde ifade edilmiştir.

Ekran bağımlılığının başlıca belirtileri arasında “ekran karşısında çok fazla zaman geçirmek, kişinin ailesine ya da arkadaşlarına ekran karşısında harcadığı vakit ile ilgili yalan söylemesi, çevresindekilerle yüz yüze iletişim kurma konusunda isteksiz davranmak, ekran karşısında daha fazla kalabilmek için yaşamındaki bazı sorumlulukları yerine getirmemek, ekran karşısında

olamayınca rahatsızlık hissetmek ve öfkelenmek” (Sousa Tavares vd., 2022; Temiz Arslan, 2022; Topçuoğlu ve Kuruçay, 2022) gibi semptomlar yer almaktadır. Buna göre ekran bağımlılığı tanısının konmasında belirleyici temel unsurun ekran başında çok fazla zaman harcanması olduğu görülmektedir. Ekran başında geçirilen sürenin ekran bağımlılığı ile önemli ölçüde pozitif korelasyon gösterdiği ve ekrana aşırı bağlı kalma süresinin ekran bağımlılığı riskini artırabileceği yapılan bilimsel araştırmalarla (Anitha vd., 2021; Gong vd., 2022; Li vd., 2022; Lin vd., 2020) ortaya konmuştur.

Ekran bağımlılığı da tıpkı diğer bağımlılıklar gibi son derece tehlikeli sonuçlar doğurabilecek bir potansiyele sahiptir. Singh (2022)’e göre ekran bağımlılığı, beynin çalışma biçimini etkileyerek yorgunluk, kaygı ve depresyonla sonuçlanan kimyasal dengesizliğe neden olmaktadır. Bununla birlikte çocukların odaklanmalarını ve öğrenme yeteneklerini önemli ölçüde olumsuz etkileyen ekran bağımlılığı, kişinin iradesini yok ederek özsaygısını ve özgüvenini de kaybetmesi sonucunu doğurmaktadır. Kişinin toplumsal çevresinden uzaklaşarak yalnızlaşması ve sosyal becerilerinin giderek zayıflaması da ekran bağımlılığının bir diğer sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. Hari (2022)’ye göre de fiziksel ve zihinsel bitkinliğin artması, okuma süresinin giderek azalması, stres artışı ve tetiklediği teyakkuz hâli, beslenme düzeninin bozulması, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğunun artması ekran bağımlılığının yaygın sonuçları arasında yer almaktadır. Koyuncu (2022) tarafından yapılan bir araştırmada da çocuklarda yaygın olarak görülen ekran bağımlılığının çocuklardaki alt ekstremite fonksiyonel kas kuvvetini anlamlı ölçüde azalttığı sonucuna ulaşılmıştır. Köprülü (2014), konuyla ilgili yaptığı bir çalışmada, ekran bağımlılığına sahip çocuklarda giderek artan hareketsizliğe ve beslenme alışkanlıklarında meydana gelen bozulmalara bağlı olarak obezite, kolesterol yüksekliği, insülin direnci ve şeker hastalığı gibi rahatsızlıkların gelişebileceğini belirtmiştir. Ekrana uzun süre maruz kalmanın epileptik felçlere neden olabileceği, bazı bilgisayar oyunlarında belli aralıklarla yanıp sönen görüntülerin özellikle ışığa duyarlı olan epilepsi hastalarını olumsuz etkileyebileceği bazı bilimsel çalışmalarda (Subrahmanyam vd., 2000) belirtilmektedir.

Ekran bağımlılığının kişiler üzerindeki olumsuz etkileri ve son yıllarda teknolojinin insan yaşamında kontrol edilmesi güç boyutlara ulaşması sonucunda “medya okuryazarlığı” kavramı gündeme gelmiş ve bu kavrama bir tür “koruyucu kalkan” ya da “süzgeç” görevi yüklenmiştir. Medya okuryazarlığı, 1960’lı yıllarda Amerika’da televizyonun eğitim ortamlarında kullanılmaya başlanmasından sonra büyük ilgi görmeye başlamış, 1970’li yıllarda da Kanada ve İngiltere başta olmak üzere Avrupa ülkelerinde medya çalışmalarının gündeme gelmesiyle giderek yaygınlaşmıştır. 1960’lı yıllarda özellikle UNESCO “herkes için iletişim – information for all” sloganıyla medya okuryazarlığı kavramının yaygınlaşmasına ve bu konuda kişilerin ve kitlelerin bilinçlenmesine öncülük etmiştir (Asrak Hasdemir ve Demirel, 2012). 1980’li yılların sonlarına doğru ise medyanın gittikçe küreselleşmesi, dünyadaki tüm insanların medyanın olumsuz etkilerinden korunması gerektiği görüşünü öne çıkarmış, çeşitli projelerde uluslararası kurum ve kuruluşlar, medya okuryazarlığı eğitiminin önemine vurgu yapmışlardır (Aksu, 2019). Türkiye’de ise medya okuryazarlığı kavramı ilk olarak, 2004 yılında kurulan “Şiddeti Önleme Platformu”nda tartışılmaya başlanmış, bu kavrama yönelik bilinçlenmenin giderek artması sonucunda Radyo Televizyon Üst Kurulu ile Millî Eğitim Bakanlığı arasında bir işbirliği protokolü imzalanmış ve 2006-2007 öğretim yılında farklı bölgelerdeki beş ilköğretim okulunda pilot uygulaması gerçekleştirilen medya okuryazarlığı dersi, 2007-2008 öğretim yılından itibaren ülke genelinde ortaokul öğrencilerine seçmeli ders olarak okutulmaya başlanmıştır (Altun, 2009; Arhan ve Yavuz, 2016; Asrak Hasdemir ve Demirel, 2012; Gün ve Kaya, 2017; Kaplan, 2017; Kesici ve Kızılkaya, 2016; Semiz, 2013; Özmen, 2020; Potur, 2023; Tanrıku, 2019; Tanrıverdi ve Apak, 2010).

Ekran bağımlılığının öğrencilerin akademik başarılarını olumsuz yönde etkileme potansiyelinin bulunması, medya okuryazarlığının, ortaokullarda seçmeli bir ders olarak okutulmaya başlanmasının en önemli gerekçelerinden biridir (Sayar, 2022). Özsaygısını ve özgüvenini yitirmiş, içinde yaşadığı sosyal çevreden soyutlanmış, odaklanma ve öğrenme yeteneği köreltilmiş bir öğrencinin okul türü öğrenmenin kazandırmayı amaçladığı bilgi ve becerilere ulaşması gittikçe güçleşmektedir. Bu nedenle öğrencilerin akademik başarılarını artırmak adına alınması gereken önlemlerin başında onları ekran bağımlılığından korumak gelmelidir. Bu bağlamda özellikle öğretmenler ve öğretmen adayları, öğrencileri ekran bağımlılığından korumaya yönelik çözüm önerileri geliştirmeli ve gerek eğitim ortamlarında gerekse okul dışı ortamlarda bu önerileri yaşama

geçirmeye dönük bilinçli bir çaba içinde olmalıdır. Dolayısıyla öğretmen adaylarının hem medya okuryazarlığı dersini nitelikli ve amaca uygun bir anlayışla tasarlayabilecek ve işleyebilecek bir yeterliğe ulaşabilmeleri hem de öğrencileri ekran bağımlılığından koruyabilecek önlemleri yaşama geçirebilecek bir yetkinliğe sahip olabilmeleri için hizmet öncesi eğitimde bu dersi almış olmaları büyük önem taşımaktadır. Bu anlayış çerçevesinde medya okuryazarlığı dersi, eğitim fakültelerinin Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Lisans Programında alan eğitimi zorunlu dersleri arasında, Türkçe Öğretmenliği, Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği Lisans Programlarında alan eğitimi seçmeli dersleri arasında, Özel Eğitim Öğretmenliği dışındaki diğer lisans programlarında ise genel kültür seçmeli dersleri arasında yer almaktadır.

20/02/2014 tarihli ve 9 sayılı Talim ve Terbiye Kurulu kararı ekinde yer alan Öğretmenlik Alanları, Atama ve Ders Okutma Esaslarına İlişkin Çizelge’de medya okuryazarlığı dersini yürütecek öğretmenlerle ilgili olarak “Öncelikle üniversitelerin Basın Yayın Yüksekokulları/İletişim Fakültelerinden mezun olup hâlen Sınıf Öğretmeni olarak görev yapanlar ile Gazetecilik Alanı, Radyo-Televizyon Alanı Öğretmenleri olmak üzere, Sosyal Bilgiler, Türkçe ve Bilişim Teknolojileri Öğretmenleri tarafından okutulur.” ibaresi yer almaktadır. Bu karar gereğince medya okuryazarlığı dersi ortaokullarda Türkçe, Sosyal Bilgiler ve Bilişim Teknolojileri öğretmenleri tarafından yürütülmektedir. Bu bağlamda Bakanlık tarafından meslek yaşamlarında medya okuryazarlığı dersini vermekle yükümlü tutulan Türkçe öğretmeni adaylarının hizmet içi eğitim süreçlerinde medya okuryazarlığına yönelik en az bir ders almış olmaları ve medya okuryazarlığının sağladığı olanaklardan yararlanarak öğrencilerin medya ve teknoloji kaynaklı yaşadığı sorunların çözümünde etkin rol alabilecek bir yetkinliğe ulaşmalarının son derece önemli olduğu düşünülmektedir.

Bu çalışmanın temel amacı, hizmet öncesi eğitim sürecinde medya okuryazarlığı dersini almış olan Türkçe öğretmeni adaylarının, öğrencileri ekran bağımlılığından korumak için geliştirmiş oldukları çözüm önerilerini belirlemektir. Bu bağlamda araştırmanın problem cümlesini “Medya Okuryazarlığı dersini almış olan Türkçe öğretmeni adaylarının öğrencileri ekran bağımlılığından korumaya yönelik çözüm önerileri nelerdir?” ifadesi oluşturmaktadır.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu araştırmanın modeli, nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim (fenomenoloji) çalışmasıdır. Olgubilimsel araştırma, kişilerin kendi bakış açısından algı ve deneyimlerini ön plana çıkarmayı amaçlayan bir araştırma desendir (Ersoy, 2016). Buna göre bu yöntemde, katılımcıların kendilerine yöneltilen sorulara verdikleri yanıtlar doğrultusunda görüşleri, algıları ve deneyimleri belirlenmeye çalışılır (Gillham, 2000). Bu çalışmada da medya okuryazarlığı dersini almış olan Türkçe öğretmeni adaylarının kendi bakış açılarından, öğrencileri ekran bağımlılığından korumaya yönelik algı ve deneyimlerinin belirlenmesi amaçlandığından, araştırmanın olgubilim deseninde tasarlanması uygun görülmüştür.

Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubu, 2021-2022 eğitim öğretim yılında İstanbul ilindeki bir vakıf üniversitesinin Türkçe öğretmenliği lisans programında öğrenim görmekte olan öğrenciler arasından amaçlı örnekleme stratejilerinden homojen örnekleme tekniği kullanılarak seçilen 17 öğretmen adayından (4 erkek, 13 kız) oluşmaktadır. Çalışma grubunu oluşturan Türkçe öğretmeni adaylarının belirlenmesinde, öğrencilerin çalışmaya katkı sağlamaya gönüllü olmalarına ve lisans düzeyinde “Medya Okuryazarlığı” dersini almış olmalarına dikkat edilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu oluşturan öğretmen adaylarının kimlik bilgileri saklı tutulmuş ve katılımcılar, Ö₁’den Ö₁₇’ye kadar rumuzla ifade edilmişlerdir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak, yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formları, katılımcıya kendini ifade etme olanağı veren ve çalışmayla ilgili ayrıntılı bilgi sağlayabilen veri toplama araçlarından biridir (Büyüköztürk vd., 2018).

Araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılan yarı yapılandırılmış görüşme formunda, “Öğrencileri ekran bağımlılığından korumak için hangi önlemlerin alınmasını önerirsiniz?” biçiminde bir açık uçlu soru sorulmuş ve katılımcılardan bu soruya oluşturdukları yanıtları, yazılı olarak görüşme formuna aktarmaları istenmiştir.

Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri, katılımcılara verilen yarı yapılandırılmış görüşme formundaki soruya öğretmen adaylarının yanıtlarını serbest tarzda yazmaları yoluyla toplanmıştır. Katılımcılara kimlik bilgilerinin kesinlikle gizli tutulacağı, hiçbir şekilde üçüncü şahıslarla paylaşılmayacağı, görüşme formuna yazmış oldukları yanıtların yalnızca bilimsel bir çalışmada kullanılacağı bilgisi çalışmanın öncesinde bildirilmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırmanın verileri, çalışmaya katılan Türkçe öğretmeni adaylarının yarı yapılandırılmış görüşme formuna yazmış oldukları yanıtların içerik analizi yoluyla çözümlenmesi sonucunda elde edilmiştir. Bu çözümleme sürecinde elde edilen veriler, ilk döngü kodlama yöntemlerinden biri olan betimleyici kodlamaya tabi tutulmuştur (Saldana, 2009). Araştırmanın çalışma grubunu oluşturan katılımcıların verdiği yanıtların fenomenoloji desenine uygun olarak içerik analizine tabi tutulması sonucunda Türkçe öğretmeni adaylarının öğrencileri ekran bağımlılığından korumaya yönelik getirmiş olduğu çözüm önerileri dört farklı tema altında sınıflandırılmıştır. Bunlar; “öğrencileri farklı etkinliklere yönleltmeye ilişkin öneriler”, “farkındalık oluşturmaya ilişkin öneriler”, “sınırlılıklar geliştirmeye ilişkin öneriler” ve “rol model etkisinden yararlanmaya ilişkin öneriler” olarak adlandırılmıştır. Yapılan çözümlemeler sonucunda her bir temanın altında yer alabilecek kodlar belirlenmiş, bu kodların sıklık (frekans) değerleri tablolar hâlinde sunulmuştur.

Wolcott (1994), nitel çalışmalarda gerçekleştirilen veri analizinde, elde edilen verilerin özgün biçimine olabildiğince sadık kalınarak ve katılımcıların ifadelerinden doğrudan alıntılar yaparak betimsel bir yaklaşım çerçevesinde verileri okuyucuya sunmak gerektiğini belirtmektedir. Coşgun İlgar ve İlgar (2014) da bu noktada nitel çalışmalarda görüşülen ya da gözlenen bireylerin görüşlerini nesnel ve somut olarak aktarmak amacıyla doğrudan alıntılara sıklıkla yer verilmesinin, ulaşılan bulguları etkin bir biçimde ve düzenlenmiş olarak okuyucuya sunmaya katkı sağladığını vurgulamaktadır. Bu doğrultuda, araştırmanın çalışma grubunu oluşturan katılımcıların belirtmiş oldukları görüş ve önerilere doğrudan alıntılar yoluyla çalışmada sıklıkla yer verilmiştir.

Geçerlik ve Güvenirlik

Nitel araştırmalarda geçerlik, araştırma sürecinin tüm aşamalarının ayrıntılı olarak açıklanması ve raporlaştırılması yoluyla sağlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu doğrultuda bu çalışmada da araştırma sürecinin tüm aşamalarında yapılan işlemler, ayrıntılarıyla raporlaştırılmış, böylece çalışmanın geçerli bir nitelik kazanmasına çaba gösterilmiştir.

Araştırmanın güvenirlik çalışmalarını gerçekleştirmek amacıyla başka bir araştırmacıdan yardım istenmiş, böylelikle kodlama işlemi sırasında veriler iki araştırmacı tarafından kodlanmıştır. Kodlayıcılar arasındaki tutarlılık katsayısını hesaplamak için Miles ve Huberman (1994)’ın “Güvenirlik katsayısı = Görüş birliği sağlanan kod / (Görüş birliği sağlanan kod + Görüş ayrılığı olan kod) x 100” biçimindeki formülünden yararlanılmıştır. Bu işlem sonucunda kodlayıcılar arasındaki tutarlılık katsayısı 0,90 olarak hesaplanmıştır. Buna göre çalışmanın güvenilir bir çalışma olduğunu söylemek mümkündür. Üzerinde uzlaşamadığı belirlenen veriler, araştırmacı ve uzman tarafından birlikte çözümlenmiş ve görüş alışverişinde bulunularak uygun temaya kodlanması yönünde uzlaşmaya varılmıştır.

BULGULAR ve YORUMLAR

Bu bölümde, araştırmanın çalışma grubunu oluşturan katılımcıların, öğrencileri ekran bağımlılığından korumaya yönelik çözüm önerileri tablolar hâlinde sunulmuş ve katılımcıların belirttikleri görüşlerden bazılarına örnek olarak yer verilmiştir.

Öğrencileri Farklı Etkinliklere Yöneltmeye İlişkin Öneriler

Medya Okuryazarlığı dersini alan Türkçe öğretmeni adaylarından araştırmanın çalışma grubunu oluşturan katılımcıların, öğrencileri farklı etkinliklere yöneltmeye ilişkin getirmiş oldukları çözüm önerileri Tablo 1’de sunulmuştur:

Tablo 1. Katılımcıların Öğrencileri Farklı Etkinliklere Yöneltmeye İlişkin Önerileri

Öneriler	Katılımcı	f
Arkadaşlarıyla zaman geçirmeleri sağlanmalı	Ö ₂ , Ö ₄ , Ö ₆ , Ö ₈ , Ö ₉ , Ö ₁₀ , Ö ₁₁ , Ö ₁₂ , Ö ₁₃ , Ö ₁₄ , Ö ₁₆ , Ö ₁₇	12
Kitap okumaları teşvik edilmeli	Ö ₁ , Ö ₂ , Ö ₃ , Ö ₆ , Ö ₈ , Ö ₁₀ , Ö ₁₁ , Ö ₁₂ , Ö ₁₃ , Ö ₁₅	10
Çocuklarla oyunlar oynanmalı	Ö ₁ , Ö ₂ , Ö ₄ , Ö ₅ , Ö ₉ , Ö ₁₄	6
Spor yapmaları teşvik edilmeli	Ö ₁ , Ö ₃ , Ö ₁₀ , Ö ₁₁ , Ö ₁₃	5
Sinema, tiyatro gibi kültürel etkinliklere yöneltilmeli	Ö ₆ , Ö ₈ , Ö ₁₀ , Ö ₁₃	4
Hoşça vakit geçirebilecekleri mekanlara götürülmeli	Ö ₆ , Ö ₉ , Ö ₁₃ , Ö ₁₇	4
Bir hobi edinmeleri sağlanmalı	Ö ₁ , Ö ₂ , Ö ₁₀	3
Bulmaca çözme alışkanlığı kazandırılmalı	Ö ₁₃	1
Resim, müzik gibi çeşitli sanat dallarına yönlendirilmeli	Ö ₁₁	1
Seyahat etmeleri sağlanmalı	Ö ₁₁	1
Yeni bir dil öğrenmeleri teşvik edilmeli	Ö ₁₁	1

Tablo 1’e göre, araştırmanın çalışma grubunu oluşturan katılımcıların, öğrencileri ekran bağımlılığından korumak amacıyla onları farklı etkinliklere yönleltmek üzere 11 farklı öneride bulundukları görülmektedir. Bu önerilerden sıklığı en yüksek olanı, 12 farklı katılımcı tarafından yöneltilen “arkadaşlarıyla zaman geçirmeleri sağlanmalı” önerisidir. Bu öneriyi 10 farklı katılımcının getirmiş olduğu “kitap okumaları teşvik edilmeli” önerisi takip etmektedir. “Çocuklarla oyunlar oynanmalı” önerisi 6 katılımcı tarafından, “spor yapmaları teşvik edilmeli” önerisi 5 katılımcı tarafından, “sinema, tiyatro gibi kültürel etkinliklere yöneltilmeli” önerisi ile “hoşça vakit geçirebilecekleri mekanlara götürülmeli” önerisi 4 katılımcı tarafından, “bir hobi edinmeleri sağlanmalı” önerisi 3 katılımcı tarafından dile getirilmiştir. Öğrencileri ekran bağımlılığından korumak amacıyla onları farklı etkinliklere yönleltmek üzere getirilen önerilerden sıklıkları en az (f=1) olan öneriler ise “bulmaca çözme alışkanlığı kazandırılmalı”, “resim, müzik gibi çeşitli sanat dallarına yönlendirilmeli”, “seyahat etmeleri sağlanmalı” ve “yeni bir dil öğrenmeleri teşvik edilmeli” önerileridir.

Öğrencileri ekran bağımlılığından korumada, onların arkadaşlarıyla daha çok zaman geçirmelerinin yararlı olacağını düşünen katılımcıların ifadelerinden bazıları, doğrudan alıntılar biçimde aşağıda sunulmuştur:

“Öğrencinin okul harici zamanlarda arkadaşlarıyla buluşmasına izin verilmeli. Zaten buluşuyorsa mantıklı çerçevede biraz daha uzatılmalı.” (Ö₂)

“Çocuklara arkadaşlarıyla vakit geçirebileceği ortamlar hazırlamalıyız. Beraberken ekranla ilgilenmeyecekleri ortamlar olmalı.” (Ö₄)

“Çocukları arkadaşlarıyla zaman geçirmeleri için teşvik etmeliyiz.” (Ö₆)

“Arkadaşlarıyla birlikte dışarıda oyun oynamalarını teşvik etmelisiniz.” (Ö₉)

“Öğrenciler arkadaşlarıyla birlikte yüz yüze konuşurlarsa yani sosyalleşirlerse daha az ekrana bakarlar. Bu sebeple ailelerin çocuklarının arkadaşlarını da tanıyarak çocuklarının arkadaşlarıyla zaman geçirmesine izin vermelidirler.” (Ö₁₇)

Öğrencileri ekran bağımlılığından korumak için onları kitap okumaya yönlendirmek gerektiğini belirten öğretmen adaylarının ifadelerinden bazıları aşağıdaki gibidir:

“Çocuğunuz evde çok yaramazlık yapıyor diye susması için eline teknolojik araç değil, okuma kitabı verin. Unutmayın çocuklar telefonla değil, sizin sevginizle ve ona karşı sergilemiş olduğunuz tavırlara karşı bir tutum sergileyecektir.” (Ö₈)

“Çocuğa kitap okuma alışkanlığı edindirilebilir.” (Ö₁₀)

“Çocukları ekran bağımlılığından korumak için kitap okumaya daha çok teşvik edebiliriz. Çocuk kitap okuyarak ekran bağımlılığından bir nebze uzaklaşabileceğini düşünüyorum. Bu noktada kitap okumaya özendirebilmek çok önemlidir.” (Ö₁₁)

“Aileler ve öğretmenler öğrencilerin yanındayken kitap okuyarak onları kitap okumaya teşvik edebilir. Özellikle evdeyken aileler çocuklarıyla birlikte kitap okumaları çocuklarının kitabı sevmesini sağlayacaktır. Çocuklar büyüklerini örnek aldığı için bu önemlidir. Bu sayede öğrenciler daha az ekrana bakmış olacaktır.” (Ö₁₇)

Araştırmanın çalışma grubunu oluşturan katılımcılardan “çocuklarla oyunlar oynanmalı” önerisini getirenlerin bazı örnek ifadeleri aşağıdaki gibidir:

“Satranç, domino gibi daha sosyal oyunlar öğretilmelidir.” (Ö₁)

“Ailecek oynamaya elverişli oyunlar alınmalı veya evdeki malzemelerle rahatça oynanabilen oyunlar oynanmalı.” (Ö₂)

Öğrencileri ekran bağımlılığından korumak adına “spor yapmaları teşvik edilmeleri” görüşünü belirten katılımcıların örnek ifadelerinden bazıları aşağıda sunulmuştur:

“Bağımlılıkla mücadelede spor aktiviteleri çok faydalıdır. Öğrenci, spor aktivitelerine teşvik edilmelidir.” (Ö₁)

“Bir başka madde olarak çocukları spora teşvik edebiliriz. En azından boş zamanlarında spor yaparak bu ekran bağımlılığından kurtarabiliriz. Ekrana bakarak sadece bir yerde oturup boş zaman harcayacaklarına en azından spor yaparak sağlıklı bir hayat yaşayabilirler.” (Ö₃)

“Farklı spor dallarıyla uğraşmak ekran bağımlılığını azaltabilir. Çocuk gün içinde yorulacağı için zaten teknolojik bir araca ihtiyaç duymayacaktır. Bu kısımda önemli olan çocuğun kendine uygun, sevebileceği bir spor dalını bulabilmesidir.” (Ö₁₁)

Öğrencileri ekran bağımlılığından korumada onların sinema, tiyatro gibi kültürel etkinliklere yönlendirilmesinin etkili olabileceğini belirten katılımcıların ifadelerinden bazıları şöyledir:

“Çocuklarınızla sosyal aktivitelere katılın. Örneğin tiyatro, sinema vs. olabilir.” (Ö₈)

“Öğrencileri akranlarıyla buluşturarak tiyatro gibi kültürel etkinliklere yönlendirebiliriz.” (Ö₁₃)

Araştırmanın çalışma grubunu oluşturan katılımcılardan “çocuklar hoşça vakit geçirebildikleri mekanlara götürülmeli” önerisini getiren öğretmen adaylarının doğrudan alıntılanan ifade örneklerinden bazıları aşağıdaki gibidir:

“Öğrencilerle birlikte spor müsabakalarına giderek ekran bağımlılığından biraz da olsa korumuş oluruz.” (Ö₁₃)

“Aileler, dışarıya çıkıp çocuklarını güzel yerlere götürürlerse çocuklar orada eğlenerek ve mutlu olarak telefon veya televizyonu düşünmeyeceklerdir.” (Ö₁₇)

Katılımcılar arasından “çocuğun bir hobi edinmesi sağlanmalı” önerisini getiren öğretmen adaylarının ifadelerinden bazıları örnek olarak aşağıda sunulmuştur:

“Öğrencinin ilgili olduğu alan ile ilgili kurslara gitmesi sağlanabilir.” (Ö₂)

“Çocuğun bir hobi edinmesine yardımcı olunabilir.” (Ö₁₀)

Öğrencileri ekran bağımlılığından korumak için onları farklı etkinliklere yönlendirmek adına katılımcılardan birer kez (f=1) getirilen “bulmaca çözme alışkanlığı kazandırılmalı”, “resim, müzik gibi çeşitli sanat dallarına yönlendirilmeli” ve “seyahat etmeleri sağlanmalı”, “yeni bir dil öğrenmeleri teşvik edilmeli” önerilerine yönelik doğrudan ifade örnekleri aşağıda sunulmuştur:

“Evde ya da dışarıda öğrenciler ile birlikte bilmece ya da bulmaca çözerek öğrencinin hem keyifli zaman geçirmesini sağlarız hem de söz dağarcığını geliştiririz.” (Ö₁₃)

“Sanatla uğraşmak bazı çocukların ilgisini çekebilir. Sanat ruhu doyuran bir şey olduğundan sanatla uğraşan bir çocuğun ekrana bağımlı olabileceğini düşünmüyorum. Örneğin resim yapmak, yeni bir enstrüman çalmak ruhu besleyen ve bu tür bağımlılıklardan uzaklaştıran şeylerdir.” (Ö₁₁)

“Çocuğun ilgisine göre yeni bir dil öğrenmek, yeni yerler keşfetmek çocuğun ilgisini başka yöne çekebilir.” (Ö₁₁)

Farkındalık Oluşturmaya İlişkin Öneriler

Medya Okuryazarlığı dersini alan Türkçe öğretmeni adaylarından araştırmanın çalışma grubunu oluşturan katılımcıların, farkındalık oluşturmaya ilişkin getirmiş oldukları çözüm önerileri Tablo 2’de sunulmuştur:

Tablo 2. Farkındalık Oluşturmaya İlişkin Öneriler

Öneriler	Katılımcı	f
Ekran bağımlılığının zararları anlatılmalı	Ö ₁ Ö ₄ , Ö ₅ , Ö ₇ , Ö ₁₆ , Ö ₁₂	6
Ebeveynler bilinçlendirilmeli	Ö ₁ , Ö ₅ , Ö ₁₃ , Ö ₁₄	4
Sorumluluk duygusu kazandırılmalı	Ö ₄ , Ö ₅	2
Teknolojiyi bilinçli kullanmaları sağlanmalı	Ö ₄ , Ö ₇	2
Ekran bağımlılığının nedenleri araştırılmalı	Ö ₄	1

Tablo 2’ye göre, araştırmanın çalışma grubunu oluşturan Türkçe öğretmeni adaylarının, öğrencileri ekran bağımlılığından korumak amacıyla farkındalık oluşturmak üzere 5 farklı öneride bulundukları görülmektedir. Bu önerilerden sıklığı en yüksek olanı, 6 farklı katılımcı tarafından yöneltilen “ekran bağımlılığının zararları anlatılmalı” önerisidir. Bu öneriyi 4 farklı Türkçe öğretmeni adayının getirmiş olduğu “ebeveynler bilinçlendirilmeli” önerisi takip etmektedir. “Sorumluluk duygusu kazandırılmalı” ve “teknolojiyi bilinçli kullanmaları sağlanmalı” önerileri 2 farklı katılımcı tarafından dile getirilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu oluşturan Türkçe öğretmenleri tarafından farkındalık oluşturmaya ilişkin getirilen önerilerden sıklığı en az olanı (f=1) ise “ekran bağımlılığının nedenleri araştırılmalı” önerisidir.

Araştırmanın çalışma grubunu oluşturan katılımcılardan ekran bağımlılığına ilişkin farkındalık oluşturmak adına “ekran bağımlılığının zararları anlatılmalı” önerisini getiren Türkçe öğretmeni adaylarının bazı örnek ifadeleri aşağıdaki gibidir:

“Sosyal medya ve oyunların zararları hakkında bilgilendirme yapılabilir.” (Ö₁)

“Onları korkutmayacak şekilde ekran bağımlılığının zararlarından ve sonuçlarından bahsedebiliriz.” (Ö₄)

“Öğretmenler olarak sınıf içerisinde medya okuryazarlığı dersi kazanımları Türkçe ve Sosyal Bilgiler dersi içerisinde yer alan kazanımlarla ilişkilendirilerek çocuğa ekran bağımlılığının zararları anlatılmalıdır.” (Ö₇)

Katılımcılar arasından “ebeveynler bilinçlendirilmeli” önerisini getiren öğretmen adaylarının ifadelerinden bazıları örnek olarak aşağıda sunulmuştur:

“Anne babalar bu bağımlılıkla ilgili bilinçli olmalıdır, farkındalık eğitimleri almalıdır.” (Ö₁₃)

“Bu bağımlılığa yakalanmama ya da bundan kurtulmanın ilk şartı çocuğun ebeveyninin bilinçlendirilmesidir. Bu aşamanın ardından bilinçlenen bir veli, çocuğuna nasıl yaklaşacağını, onu etkilemeden bağımlılıktan nasıl kurtarabileceğini bilir.” (Ö₁₄)

Öğrencileri ekran bağımlılığından korumak adına “sorumluluk duygusu kazandırılmalı” görüşünü belirten katılımcıların ifadeleri şöyledir:

“Onlara sorumluluk duygusu kazandıracak uğraşlar bulmalıyız.” (Ö₄)

“Öğrencilere gün içerisinde sorumluluklar verilmeli ve bu sorumluluklar öğrencilerin telefon-internet erişimine ihtiyaç duymadan yapabileceği türden olmalı.” (Ö₅)

Öğrencileri ekran bağımlılığından korumak için teknolojiyi bilinçli kullanmalarının sağlanması gerektiğini düşünen katılımcıların örnek ifadeleri aşağıdaki gibidir:

“Teknolojiyi bağımlı hale gelmeden kullanabileceğini ona göstermeliyiz. Arasındaki farkı ona anlatmalıyız.” (Ö₄)

“Medya araçlarının doğru zamanda ve doğru yerde nasıl kullanılacaklarına ilişkin bilgileri aktarmalıyız.” (Ö₇)

Araştırmanın çalışma grubunu oluşturan katılımcılardan 1 Türkçe öğretmeni adayı (Ö₄), öğrencileri ekran bağımlılığından korumak adına “ekran bağımlılığının nedenleri araştırılmalı” önerisini getirmiştir. Bu katılımcının ifadesi aşağıda örnek olarak sunulmuştur:

“Bu problemin derinine inerek çözüm yolları aramalıyız. Çocuğun ruh halini göz önünde bulundurmalıyız. Çocuğun ev, okul ortamını incelemeliyiz ve en iyi hale getirmek için çabalamalıyız.” (Ö₄)

Sınırlılıklar Geliştirmeye İlişkin Öneriler

Medya Okuryazarlığı dersini alan Türkçe öğretmeni adaylarından araştırmanın çalışma grubunu oluşturan katılımcıların, sınırlılıklar geliştirmeye ilişkin getirmiş oldukları çözüm önerileri Tablo 3’te sunulmuştur:

Tablo 3. Sınırlılıklar Geliştirmeye İlişkin Öneriler

Öneriler	Katılımcı	f
Ekran başında geçirdikleri süreye sınır getirilmeli	Ö ₁ , Ö ₄ , Ö ₅ , Ö ₆ , Ö ₇ , Ö ₈	6
Günlük plan yapmaları sağlanmalı	Ö ₅ , Ö ₈ , Ö ₁₀	3
Belirli bir zaman aralığında ekran başında olmalarına izin verilmeli	Ö ₁ , Ö ₁₂	2
Zararlı içerikleri filtreleyen internet paketleri kullanılmalı	Ö ₁ , Ö ₅	2

Tablo 3’e göre, araştırmanın çalışma grubunu oluşturan Türkçe öğretmeni adaylarının, öğrencileri ekran bağımlılığından korumak amacıyla sınırlılıklar geliştirmek üzere 4 farklı öneride bulundukları görülmektedir. Bu önerilerden sıklığı en yüksek olanı, 6 farklı katılımcı tarafından yöneltilen “ekran başında geçirdikleri süreye sınır getirilmeli” önerisidir. Bu öneriyi 3 farklı Türkçe öğretmeni adayının getirmiş olduğu “günlük plan yapmaları sağlanmalı” önerisi takip etmektedir. “Belirli bir zaman aralığında ekran başında olmalarına izin verilmeli” önerisi ile “zararlı içerikleri filtreleyen internet paketleri kullanılmalı” önerisi 2’şer kez dile getirilmiştir.

Araştırmanın çalışma grubunu oluşturan Türkçe öğretmeni adaylarından, öğrencileri ekran bağımlılığından korumak üzere “ekran başında geçirdikleri süreye sınır getirilmeli” önerisini getiren katılımcıların doğrudan ifadeleri aşağıdaki gibidir:

“Ekran başında geçirdikleri zamana sınırlandırma getirmeliyiz. Başlarda bir ödül koyarak bu duruma alışmalarını kolaylaştırabiliriz.” (Ö₄)

“Anne ve babalar çocuklarını ekran karşısında belirli bir sürede tutmaya çalışmalıdır. Çocuklara ait cep telefonu ve bilgisayara da belirli bir süre kısıtlaması getirilebilir.” (Ö₇)

“Çocuğumuz eğer teknolojik araçlarla çok sık vakit geçiriyorsa onun elinden telefonu, tableti, televizyonu vs. almak yerine belirli bir süre ile sınırlandırmalıyız. Örneğin bir çocuk çok uzun süre televizyon izliyorsa evde tamamen televizyon kaldırılmamalı, belli bir süre tabii tutulmalıdır.” (Ö₈)

Katılımcılar arasından “günlük plan yapmaları sağlanmalı” önerisini getiren öğretmen adaylarının ifadelerinden bazıları örnek olarak aşağıda sunulmuştur:

“Günlerini planlamak için olanak tanınmalı ve çok fazla boş vakit ayırmamaları salık verilmeli.” (Ö₅)

“Çocuklarınızla planlamalar yapın. Şu saatte bunu yapalım gibisinden günlük planlar oluşturun. Çocuğunuzla geçirdiğiniz her vakit onun yararına olacaktır.” (Ö₈)

“Çocuğun teknolojik araçlarla geçirdiği süre ebeveynleri tarafından kontrol edilebilir ve bu süreyi çocukla beraber ayarlamak adına çocuğun günlük rutinlerine göre planlama yapılabilir.” (Ö₁₀)

Öğrencileri ekran bağımlılığından korumak amacıyla “belirli bir zaman aralığında ekran başında olmalarına izin verilmeli” önerisini getiren Türkçe öğretmeni adaylarının örnek ifadeleri aşağıdaki gibidir:

“Belli sorumlulukları yerine getirdiği takdirde, belli bir zaman aralığında, örneğin hafta sonu günde 1 saat şeklinde bir uygulama yapılabilir.” (Ö₁)

“Aile tarafından çocuğa ekran karşısında sadece belirli zaman aralıklarında durması gerektiği anlatılmalı ve kurallar getirilmelidir.” (Ö₁₂)

“Zararlı içerikleri filtreleyen internet paketleri kullanılmalı” önerisini getiren katılımcıların örnek ifadeleri şöyledir:

“Zararlı içerikleri filtreleyen internet paketleri kullanılmalıdır.” (Ö₁)

“Sınırlandırılmış internet erişimi verilmeli (belirlenmiş internet kapasitesi ve belirlenmiş sitelere erişim.)” (Ö₅)

Rol Model Etkisinden Yararlanmaya İlişkin Öneriler

Medya Okuryazarlığı dersini alan Türkçe öğretmeni adaylarından araştırmanın çalışma grubunu oluşturan katılımcıların, rol model etkisinden yararlanmaya ilişkin getirmiş oldukları çözüm önerileri Tablo 4’te sunulmuştur:

Tablo 3. Rol Model Etkisinden Yararlanmaya İlişkin Öneriler

Öneriler	Katılımcı	f
Aile bireyleriyle nitelikli zaman geçirmeleri sağlanmalı	Ö ₂ , Ö ₄ , Ö ₉ , Ö ₁₀ , Ö ₁₁ , Ö ₁₂ , Ö ₁₅ , Ö ₁₇	8
Ebeveynler ekran karşısında daha az zaman geçirmeli	Ö ₈ , Ö ₉ , Ö ₁₃	3
Gün sonunda aile bireyleri ile öğrenci birlikte günün kitiğini yapmalı	Ö ₁₃	1

Tablo 4’e göre, araştırmanın çalışma grubunu oluşturan Türkçe öğretmeni adaylarının, öğrencileri ekran bağımlılığından korumak amacıyla rol model etkisinden yararlanmak üzere 3 farklı öneride bulundukları görülmektedir. Bu önerilerden sıklığı en yüksek olanı, 8 farklı katılımcı tarafından yöneltilen “aile bireyleriyle nitelikli zaman geçirmeleri sağlanmalı” önerisidir. Bu öneriyi 3 farklı Türkçe öğretmeni adayının getirmiş olduğu “ebeveynler ekran karşısında daha az zaman geçirmeli” önerisi takip etmektedir. Katılımcıların rol model etkisinden yararlanmaya ilişkin önerilerinden sıklığı en az olanı (f=1) ise 1 katılımcı (Ö₁₃) tarafından getirilmiş olan “gün sonunda aile bireyleri ile öğrenci birlikte günün kitiğini yapmalı” önerisidir.

Araştırmanın çalışma grubunu oluşturan katılımcılardan “aile bireyleriyle nitelikli zaman geçirmeleri sağlanmalı” önerisini getiren Türkçe öğretmeni adaylarının ifadelerinden bazıları aşağıda örnek olarak sunulmuştur:

“Akşam çayı bir buluşma, sohbet etme zamanına çevrilmeli. Zaten öyleyse süresi biraz daha uzatılmalı.” (Ö₂)

“Çocuklarla birlikte vakit geçirmeye özen göstermeliyiz, onları asla ihmal etmemeliyiz.” (Ö₄)

“Aileleriyle daha verimli vakit geçirebilmek bağımlılığı azaltabilir. Burada önemli olan ailenin çocukla ilgilenmesidir. Boş vakitlerde televizyonun açık olması yerine beraber sohbet edilebilir.” (Ö₁₁)

Katılımcılar arasından “ebeveynler ekran karşısında daha az zaman geçirmeli” önerisini getiren öğretmen adaylarının ifadelerinden bazıları aşağıdaki gibidir:

“Öncelikle anne babalar ne yaparsa çocuklar da onu görüp tekrar ederler. Bu sebepten dolayı eğer teknolojik araçlarla çok sık vakit geçiriyorsak çocuklarımız da teknolojik araçları merak edecek ve onlara yönelecektir. Eğer kitap okuyan, çocuklarımızla vakit geçiren yetişkinler olursak çocuklarımız da teknolojik araç kullanma konusunda oldukça bilinçli olacaktır. Çocuklarımıza teknolojik araçları kullanma konusunda sorumluluk almayı öğretmek aslında tamamen bizim davranışlarımızda saklı.” (Ö₈)

“Öğrenciler anne babalarının olumlu ve olumsuz davranışlarını çok güzel öğrenirler. Ebeveynler olarak çocuklarımıza iyi bir rol model olarak bu bağımlılıktan kurtarabiliriz.” (Ö₁₃)

Araştırmanın çalışma grubunu oluşturan katılımcılardan 1 Türkçe öğretmeni adayı (Ö₁₃), öğrencileri ekran bağımlılığından korumak adına “gün sonunda aile bireyleri ile öğrenci birlikte günün kritiğini yapmalı” önerisini getirmiştir. Bu katılımcının ifadesi aşağıda örnek olarak sunulmuştur:

“Öğrenciler ve aileler gün sonunda birlikte oturup bugün ne yaptık, neleri eksik yaptık, neleri daha iyi yapabiliydik gibi sorulara yanıt arayarak öğrencileri ekran bağımlılığından koruyabiliriz.” (Ö₁₃)

TARTIŞMA / SONUÇ ve ÖNERİLER

Araştırmadan elde edilen veriler doğrultusunda, araştırmanın çalışma grubunu oluşturan Medya Okuryazarlığı dersini lisans düzeyinde almış Türkçe öğretmeni adaylarının, öğrencileri ekran bağımlılığından korumak üzere, “öğrencileri farklı etkinliklere yönleltmeye ilişkin”, “öğrencilerde ekran bağımlılığına yönelik farkındalık oluşturmaya ilişkin”, “ekran kullanımı hususunda sınırlılıklar geliştirmeye ilişkin” ve “rol model etkisinden yararlanmaya ilişkin” öneriler getirdikleri sonucuna ulaşmıştır.

Araştırma katılımcılarının öğrencileri ekran bağımlılığından korumak adına en sık getirdikleri çözüm önerisi, öğrencileri farklı etkinliklere yönleltmeye ilişkin öneriler olmuştur. Katılımcılar, öğrencileri farklı etkinliklere yönleltmeye ilişkin olarak “arkadaşlarıyla zaman geçirmeleri sağlanmalı”, “kitap okumaları teşvik edilmeli”, çocuklarla oyunlar oynanmalı”, “spor yapmaları teşvik edilmeli”, “sinema, tiyatro gibi kültürel etkinliklere yönlendirilmeli”, “hoşça vakit geçirebilecekleri mekanlara götürülmeli”, “bir hobi edinmeleri sağlanmalı”, “bulmaca çözme alışkanlığı kazandırılmalı”, “resim, müzik gibi çeşitli sanat dallarına yönlendirilmeli”, “seyahat etmeleri sağlanmalı”, “yeni bir dil öğrenmeleri teşvik edilmeli” önerilerini getirmişlerdir. Öğrencileri farklı etkinliklere yönleltmeye ilişkin önerilerden en sık dile getirileni “arkadaşlarıyla zaman geçirmeleri sağlanmalı” (f=12) ve “kitap okumaları teşvik edilmeli” (f=10) önerileri olmuştur. Araştırmadan elde edilen bu bulgu, Avcı ve Er (2019) tarafından, öğretmenlerin dijital bağımlılık hakkındaki bilgilerinin belirlenmesi ve dijital bağımlılığa sahip öğrencilerine yönelik önerdikleri çözüm yollarının saptanması amacıyla yapılan çalışmanın bulgularıyla örtüşmektedir. Avcı ve Er (2019) tarafından yapılan çalışmada da araştırmanın çalışma grubunu oluşturan öğretmenlerin, öğrencileri dijital bağımlılıktan korumak adına “çocuklar, ilgilerine göre farklı etkinliklere yönlendirilmeli”, “akranlarıyla birlikte oyun oynamak için provoke edilmeli” ve “kitap okumaya teşvik edilmeli” önerilerini getirdikleri görülmektedir. Ateş ve Durmuşoğlu Saltalı (2019) tarafından, çocukların tablet ve cep telefonu kullanımına yönelik ebeveyn görüşlerinin belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilen çalışmada da ebeveynlere göre çocukların akranlarıyla iletişim içinde olmalarının, onların cep telefonu ve tablet kullanımını önemli ölçüde azalttığı sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmanın çalışma grubunu oluşturan Türkçe öğretmeni adaylarının, öğrencileri ekran bağımlılığından korumak adına öğrencilerde farkındalık oluşturmaya ilişkin çeşitli önerilerde

bulundukları sonucuna ulaşılmıştır. Medya Okuryazarlığı dersini alan Türkçe öğretmeni adayları, öğrencilerde ekran bağımlılığına ilişkin farkındalık oluşturmaya yönelik olarak “ekran bağımlılığının zararları anlatılmalı”, “ebeveynler bilinçlendirilmeli”, “sorumluluk duygusu kazandırılmalı”, “teknolojiyi bilinçli kullanmaları sağlanmalı” ve “ekran bağımlılığının nedenleri araştırılmalı” önerilerinde bulunmuşlardır. Katılımcıların, öğrencilerde teknoloji kullanımına ilişkin farkındalık oluşturmak üzere getirdikleri önerilerinden birinin “ebeveynler bilinçlendirilmeli” önerisi olduğu görülmektedir. Bu bulgu, Avcı ve Er (2019) ile Bahadır (2005) tarafından gerçekleştirilen çalışmaların bulgularıyla örtüşmektedir. Avcı ve Er (2019)’ın çalışmasında öğretmenlerin, dijital bağımlılığa sahip öğrencilerini korumak üzere “aile eğitimleri verilmeli” önerisini getirdikleri bulgulanmıştır. Bahadır (2005) tarafından yapılan çalışmada da benzer biçimde, televizyon yayınlarının çocuklar üzerindeki olumsuz etkisini azaltmak amacıyla çalışmanın katılımcıları tarafından aile içi düzenlemeler yapılmasının ve aile bireylerine sorumluluk bilinci kazandırılmasının önerildiği bulgusuna ulaşılmıştır.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgulardan biri de Medya Okuryazarlığı dersini almış olan ve araştırmanın çalışma grubunu oluşturan Türkçe öğretmeni adaylarının, öğrencileri ekran bağımlılığından korumak amacıyla bu konuda sınırlılıklar geliştirmeye ilişkin çeşitli öneriler getirmiş olmalarıdır. Araştırma katılımcılarının sınırlılıklar geliştirmeye yönelik olarak “ekran başında geçirdikleri süreye sınır getirilmeli”, “günlük plan yapmaları sağlanmalı”, “belirli bir zaman aralığında ekran başında olmalarına izin verilmeli” ve “zararlı içerikleri filtreleyen internet paketleri kullanılmalı” önerilerinde bulundukları belirlenmiştir. Yıldız ve Bektaş (2021) tarafından yapılan bir çalışmada da Covid-19 salgını sürecinde çocukların boş zamanlarında yaşanan değişimlerin neden olabileceği olumsuzlukları önlemek için ebeveynlerin, çocukların teknoloji kullanımlarını sınırlandırma önerisinde bulundukları bulgusuna ulaşılmıştır. Avcı ve Er (2019) tarafından okul öncesi ve sınıf öğretmenleri ile gerçekleştirilen çalışmada da araştırmanın çalışma grubunu oluşturan öğretmenlerin dijital bağımlılıkla mücadelede getirdikleri çözüm önerileri arasında “sınır koyulmalı” önerisinin yer aldığı bulgulanmıştır. Benzer bir biçimde Çakır (2013) da bilgisayar oyunlarının öğrenciler üzerindeki etkilerini ve ailelerin bu konudaki görüşlerini belirlemeye yönelik çalışmasında Amerika Pediatri Akademisinin ailelere çocuklarının bilgisayar ve diğer medya ortamları başında geçirecekleri zamanı kısıtlamalarını, çocuklarını fiziksel hareketliliğe olanak tanıyan etkinlikler ile olabildiğince yaratıcı oyunlara yönlendirmelerini önerdiğini vurgulamıştır. Kırık (2014) tarafından aile ve çocuk ilişkisinde internetin yeri üzerine yapılan bir çalışmada da bazı ebeveynlerin, çocukları internetin zararlı etkilerinden korumak amacıyla filtre ve özel yazılımlar kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum, araştırmanın bazı katılımcılardan öğrencileri ekran bağımlılığından korumak üzere “zararlı içerikleri filtreleyen internet paketleri kullanılmalı” önerisi getirildiği bulgusunun Kırık (2014) tarafından gerçekleştirilen çalışmadan elde edilen bazı bulgularla örtüştüğünü göstermektedir.

Medya Okuryazarlığı dersini almış olan Türkçe öğretmeni adaylarından, araştırmanın çalışma grubunu oluşturan katılımcıların, öğrencileri ekran bağımlılığından korumak amacıyla rol model etkisinden yararlanmaya ilişkin önerilerde de bulundukları sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre katılımcıların, rol model etkisinden yararlanmaya ilişkin olarak getirmiş oldukları öneriler; “aile bireyleriyle nitelikli zaman geçirmeleri sağlanmalı”, “ebeveynler ekran karşısında daha az zaman geçirmeli” ve “gün sonunda aile bireyleri ile öğrenci birlikte günün kritiğini yapmalı” önerileridir. Araştırmadan elde edilen bu bulguların, Ateş ve Durmuşoğlu Saltalı (2019), Avcı ve Er (2019), Bahadır (2005) ile Yıldız ve Bektaş (2021) tarafından yapılan çalışmalardan elde edilen bulgularla örtüştüğü görülmektedir. Ateş ve Durmuşoğlu Saltalı (2019) tarafından yapılan çalışmada ebeveynlere göre çocuğun cep telefonu ve tablet kullanımını azaltan nedenlerden birinin aileleriyle kaliteli zaman geçirme olduğu bulgulanmıştır. Avcı ve Er (2019) tarafından gerçekleştirilen bir çalışmada da okul öncesi ve sınıf öğretmenlerinin öğrencileri dijital bağımlılıktan korumak üzere öğrencilerin aileleriyle birlikte nitelikli zaman geçirmeleri önerisinde bulundukları bulgusuna ulaşılmıştır. Bahadır (2005) da benzer biçimde televizyon yayınlarının çocuklar üzerindeki olumsuz etkilerinin azaltılmasında ailenin sahip olduğu olumlu model imajının son derece önemli ve etkili olduğunu vurgulamıştır. Yıldız ve Bektaş (2021) tarafından yapılan çalışmada da Covid-19 salgını sonrasında çocukların boş zamanlarını daha etkin geçirmelerini sağlamak adına ailelerin, çocuklarıyla birlikte etkinlikler gerçekleştirmeye özen gösterdikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmada ulaşılan sonuçlar doğrultusunda, öğrencileri ekran bağımlılığından koruma noktasında ebeveynlere ve öğretmenlere önemli görev ve sorumluluklar düştüğü söylenebilir. Öğrencinin medya ve teknoloji araçlarını kullanımı konusunda başta anne ve babaların olmak üzere öğretmenlerin bilinçli olmaları ve öğrenciyi doğru yönlendirebilecek bir yetkinliğe ulaşmaları büyük önem taşımaktadır. Bununla birlikte, öğrencilerin olabildiğince sosyalleşmeleri, akranlarıyla çeşitli etkinlikler gerçekleştirmeleri, farklı hobiler edinmeleri ve kitap okumayı yaşamlarının doğal bir parçası hâline getirmeleri de ekran bağımlılığına sahip olmalarının önündeki en etkili engeller olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- Akça, H. (2018). *İstanbul ili Maltepe ilçesindeki ilkökul çağı çocuklarında ekran bağımlılığı eğiliminin nicel olarak incelenmesi*. [Yayımlanmamış Uzmanlık Tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Aksu, Y. (2019). *Medya okuryazarlığı dersine ilişkin öğrenci tutumları ile öğretmen ve öğretmen adayı görüşlerinin değerlendirilmesi*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Giresun Üniversitesi.
- Altun, A. (2009). Eğitim bilim açısından seçmeli medya okuryazarlığı dersi programına eleştirel bir yaklaşım. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(3), 97-109.
- Anitha, F. S., Narasimhan, U., Janakiraman, A., Janakarajan, N. ve Tamilselvan, P. (2021). Association of digital media exposure and addiction with child development and behavior: A cross-sectional study. *Industrial Psychiatry Journal*, 30(2), 265-271.
- Arhan, S. ve Yavuz, İ. (2016). Medya okuryazarlığı dersine yönelik Millî Eğitim Bakanlığı politikaları. *Çocuk ve Medeniyet*, 1(2), 95-110.
- Asrak Hasdemir, T. ve Demirel, F. G. (2012). İletişim eğitimi ve medya okuryazarlığı: Türkiye'deki uygulamadan bir kesit. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 17, 176-191.
- Ateş, M. A. ve Durmuşoğlu Saltalı, N. (2019). KKTC'de yaşayan 5-6 yaş çocukların tablet ve cep telefonu kullanımına ilişkin ebeveyn görüşlerinin incelenmesi. *Gazi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(1), 62-90. <https://doi.org/10.30855/gjes.2019.05.01.004>
- Avcı, F. ve Er, H. (2019). Dijital bağımlılığa ilişkin öğretmen görüşlerinin incelenmesi ve çözüm önerileri. *Language Teaching and Educational Research (LATER)*, 2(2), 132-159. <https://doi.org/10.35207/later.602235>
- Bahadır, A. (2005). Çocukluk dönemi din ve değer yapılanmasında TV yayınlarının olumsuz etkileri ve çözüm önerileri. *Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 20(20), 29-64.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2018). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Akademi Yayınları.
- Clement, J. (2020). Number of Social Media Users Worldwide. Erişim adresi: <https://statista.com/statistics/278414/number-of-worldwide-social-network-users/>
- Çakır, H. (2013). Bilgisayar oyunlarına ilişkin ailelerin görüşleri ve öğrenci üzerindeki etkilerin belirlenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(2), 138-150.
- Çamalan, V. F. ve Demirbaş, E. (2024). Çocuklarda teknolojinin getirdiği risklerden kaçınma ve bilinçli internet kullanımını destekleyen çalışmalar. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 13, 31-58.
- Çom Aybal, N. (2021). *4-11 yaş çocuklarda ekran bağımlılığı eğiliminin incelenmesi ve ebeveynlerin ekran bağımlılığını önlemeye yönelik tutumlarının değerlendirilmesi*. [Yayımlanmamış Tıpta Uzmanlık Tezi]. Sağlık Bilimleri Üniversitesi.
- Deniz, N. (2022). *Üniversite öğrencilerinde pandemi sürecinde artan kaygı ve ekran bağımlılığı arasındaki ilişkinin incelenmesi*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Gelişim Üniversitesi.

- Duygulu, S. (2021). *Covid-19 pandemisi ve teknolojik yeterlilik: Lise öğrencilerinin ekran kullanım eğilimleri ve ekran süreleri üzerine bir araştırma*. [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. İstanbul Ticaret Üniversitesi.
- Ersoy, A. F. (2016). Fenomenoloji. A. Saban, A. Ersoy (Ed.), *Eğitimde nitel araştırma desenleri* içinde (s. 51-109). Anı Yayıncılık.
- Furuncu, C. (2019). *Problemlili medya kullanım ölçeğinin Türkçe formunun geçerlilik ve güvenirlik çalışması: Çocuklarda ekran bağımlılığı ölçeği ebeveyn formu*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa.
- Gillham, B. (2000). *Case study research methods*. Continuum House.
- Gong, J., Zhou, Y., Wang, Y., Liang, Z., Hao, J., Su, L., Wang, T., Du, X., Zhou, Y. ve Wang, Y. (2022). How parental smartphone addiction affects adolescent smartphone addiction: The effect of the parent-child relationship and parental bonding. *Journal of Affective Disorders*, 307, 271-277. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2022.04.014>
- Görmez, E. (2020). Görsel medya ve çocuk. S. Karagül, E. Şen (Ed.), *Çocuk edebiyatı (Okuma kültürünün temelleri)* içinde (s.235-271). Nobel Akademik Yayınları.
- Gün, M. ve Kaya, İ. (2017). Seçmeli medya okuryazarlığı dersi uygulamasının öğrencilere katkıları üzerine bir değerlendirme. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(2), 119-132.
- Hari, J. (2022). *Çalınan dikkat – Neden odaklanamıyoruz?* (Çev. B. E. Aksoy). Metis Yayınları.
- İlgar, S. C. ve İlgar, M. Z. (2014). Nitel veri analizinde bilgisayar programları kullanılması. *İZÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(5), 31-78.
- Kaplan, K. (2017). *Medya okuryazarlığı dersinin Türkçe öğretimiyle birleştirilmesi sürecinde medya okuryazarlığı dersi öğretmenlerinde bulunması gereken yeterlikler*. [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Kesici, A. ve Kızılkaya, A. (2016). Medya okuryazarlığı dersine ilişkin öğretmen görüşleri. *Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama*, 6(2), 174-189.
- Kırık, A. M. (2014). Aile ve çocuk ilişkisinde internetin yeri: Nitel bir araştırma. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 337-347.
- Kitchner, S. ve Zoe, T. (2021). Digital addiction in teenagers: Tackling it with an app based on behavioral economics. *Journal of Student Research*, 10(1), 1-6.
- Koyuncu, B. (2022). *Çocuklarda ekran bağımlılığının fiziksel aktivite, fiziksel performans, denge, sirkadiyen ritim ve yaşam kalitesi ile ilişkisi*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Üsküdar Üniversitesi.
- Köprülü, Ö. (2014). *Ekran bağımlılığı olan çocuklarda insülin duyarlılığının değerlendirilmesi*. [Yayımlanmamış Uzmanlık Tezi]. Ege Üniversitesi.
- Li, H., Luo, W. ve He, H. (2022). Association of parental screen addiction with young children's screen addiction: A chain-mediating model. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19, 1-12. <https://doi.org/10.3390/ijerph191912788>
- Lin, T. C., Kononova, A. ve Chiang, Y. H. (2020). Screen addiction and media multitasking among American and Taiwanese users. *Journal of Computer Information Systems*, 60, 583-592. <https://doi.org/10.1080/08874417.2018.1556133>
- Miles, B. M. ve Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis*. SAGE Publisher.
- Özmen, C. (2020). *Türkiye’de medya okuryazarlığı ve geleceği*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Üsküdar Üniversitesi.
- Potur, Ö. (2023). Medya okuryazarlığı ve Türkçe öğretimi. *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 11, 775-797.
- Sağlam, T. (2024). Çocuklarda teknoloji kullanımı ve dijital ebeveynlik. *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(1), 123-129.
- Saldana, J. (2009). *The coding manual for qualitative researchers*. SAGE Publications.

- Sayar, B. (2022). Türkiye’de medya okuryazarlığı eğitimi üzerine bir inceleme. *Medya Okuryazarlığı Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 7-14.
- Sayın, H. ve Aydın, M. (2018). Çocuklarda medya algısı. *Çocuk ve Medeniyet Dergisi Çocuk ve Medya Sayısı*, 3(5), 145-164.
- Semiz, L. (2013). *Ortaokul öğrencilerinin medya okuryazarlığı yeterlikleri ve medya okuryazarlığı dersini yürüten öğretmenlerin karşılaştıkları sorunlar*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi.
- Singh, R. (2022). Perils of screen addiction. *AKGEC International Journal of Technology*, 13(1), 40-44.
- Sousa Tavares, H. L., Souza Costa, D., Soares, A. A., Kestelman, I., Geraldo da Silva, A., Malloy-Diniz, L. F., Jardim de Paula, J. ve Marques de Miranda, D. (2022). Gaming addiction and screen time in a context of increase of internalizing symptoms: Moderation evaluation. *Clinical Child Psychology and Psychiatry*, 28(1), 212-223. <https://doi.org/tr/10.1177/13591045221125329>
- Subrahmanyam, K., Kraut, R. E., Greenfield, P.M. ve Gross, E. F. (2000). The impact of home computer use on children’s activities and development. *The Future of Children: Children and Computer Technology*, 10(2), 123-140.
- Şirin, M. R. (2022). *Aile ve çocuğun medya sarmalı -Televizyondan dijital medyaya modern çocukluğun görünüşleri-*. Uçan At Yayınları.
- Tanrikulu, S. (2019). *Medya okuryazarlığı ve medya okuryazarlığı dersinin öğrencilere katkısı üzerine bir araştırma*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Selçuk Üniversitesi.
- Tanrıverdi, B. ve Apak, O. (2010). Analysis of primary school curriculum of Turkey, Finland, and Ireland in terms of media literacy education. *Educational Sciences: History & Practice*, 10(2), 1187-1213.
- Temiz Arslan, K. (2022). *Pandemi döneminde çocukların ekran bağımlılığı ile sosyal becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Hasan Kalyoncu Üniversitesi.
- Topçuoğlu, A. ve Kuruçay, H. İ. (2022). Pandemi gençlerinde ekran ve internet kullanımı. *Karadeniz 8. Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi Bildirileri*, Uluslararası Bilimler Akademisi, 5-6 Mart 2022, Ordu, s. 47-64.
- Üstündağ, T. (2020). *Çocuk ve ekran – Dijital medya ve çocuk gelişimi*. Eğiten Kitap.
- Wartella, E., Beaudoin-Ryan, L., Blackwell, C. K., Cingel, D. P. ve Lauricella, A. (2016). What kind of adults will our children become? The impact of growing up in a media-saturated World. *Journal of Children and Media*, 10(1), 13-20. <https://doi.org/tr/10.1080/17482798.2015.1124796>
- Wolcott, H. F. (1994). *Transforming qualitative data: Description, analysis, and interpretation*. SAGE Publishing.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, S. ve Bektaş, F. (2021). Covid-19 salgınının çocukların boş zaman etkinliklerinde yarattığı değişimin ebeveyn görüşleriyle değerlendirilmesi. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 26(1), 99-122.
- Yılmaz, D. ve Güney, R. (2021). Medyanın çocuklar üzerindeki etkileri ve kullanımına ilişkin öneriler. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 14(4), 486-494.
- Young, K. (1996). Internet addiction: The emergence of new clinical disorder. *Cyber Psychology & Behaviour*, 1, 237-244.

Extended Abstract

With the intense technological developments that have occurred in recent years, media tools have become an integral part of social life. Media tools, which incorporate many functions and are divided into various

categories according to their characteristics, take on a very dynamic structure and affect people in all segments of society, as well as children to a great extent. The proliferation of digital media tools as a natural consequence of technological developments, the gradual replacement of print media tools by digital media tools, the replacement of physical games by digital games, and the realisation of distance education applications, which started with the corona virus epidemic, through these tools, etc. have put students in danger of a type of addiction called "screen addiction". Although it includes the damaged neurological reward system and impulse control mechanism in children, the term "screen addiction", which was first used by Aric Sigman in 2017 by referring to general addictions related to the screen, can be defined as spending more time than necessary in front of technological tools such as computers, phones, televisions, tablets, etc., to the extent of disrupting daily life and not being able to control the will towards these mass media. As a result of the negative effects of screen addiction on individuals and the fact that technology has reached dimensions that are difficult to control in human life in recent years, the concept of "media literacy" has come to the fore and this concept has been attributed a kind of "protective shield" or "filter" task. Media literacy started to attract great attention in the 1960s in the United States after the introduction of television in educational environments, and became widespread in the 1970s with the introduction of media studies in European countries, especially in Canada and the United Kingdom. In the 1960s, especially UNESCO pioneered the popularisation of the concept of media literacy with the slogan "communication for all - information for all" and raised the awareness of individuals and masses on this issue. Towards the end of the 1980s, the increasing globalisation of the media brought forward the view that all people in the world should be protected from the negative effects of the media, and international institutions and organisations emphasised the importance of media literacy education in various projects. In Turkey, the concept of media literacy was first discussed in the "Platform for the Prevention of Violence" established in 2004. As a result of the increasing awareness of this concept, a cooperation protocol was signed between the Radio and Television Supreme Council and the Ministry of National Education and the media literacy course, which was piloted in five primary schools in different regions in the 2006-2007 academic year, started to be taught as an elective course to secondary school students throughout the country as of the 2007-2008 academic year. The fact that screen addiction has the potential to negatively affect students' academic achievement is one of the most important reasons for the introduction of media literacy as an elective course in secondary schools. It becomes increasingly difficult for a student whose self-esteem and self-confidence have been lost, who is isolated from the social environment in which he/she lives, whose ability to focus and learn has been blunted, to reach the knowledge and skills that school-type learning aims to provide. For this reason, one of the measures to be taken in order to increase students' academic success should be to protect them from screen addiction. In this context, especially teachers and prospective teachers should develop solutions to protect students from screen addiction and should make a conscious effort to implement these suggestions both in educational and non-school environments. Therefore, it is of great importance that pre-service teachers take this course in pre-service education in order to reach a competence that can both design and teach the media literacy course with a qualified and purposeful understanding and to have a competence to implement the measures that can protect students from screen addiction. Within the framework of this understanding, the media literacy course is among the compulsory field education courses in the Social Studies Teacher Education Undergraduate Programme of faculties of education, among the field education elective courses in Turkish Language Teaching, Turkish Language and Literature Teaching, Computer and Instructional Technologies Teaching Undergraduate Programmes, and among the general culture elective courses in other undergraduate programmes except Special Education Teaching. The main purpose of this study is to determine the solution suggestions developed by prospective Turkish teachers who have taken the Media Literacy course during pre-service education to protect students from screen addiction. In this context, the problem sentence of the research is "What are the solution suggestions of prospective Turkish teachers who have taken the Media Literacy course to protect students from screen addiction?" The model of this research is a phenomenological study from qualitative research methods. The study group of the research consists of 17 teacher candidates selected by homogeneous sampling technique, one of the purposeful sampling strategies, among the students studying in the Turkish Language Teaching undergraduate program of a foundation university in Istanbul in the 2021-2022 academic year. In the determination of the Turkish pre-service Turkish teachers, it was paid attention that the students volunteered to contribute to the study and that they had taken the "Media Literacy" course at the undergraduate level. A semi-structured interview form was used as a data collection tool in the study. In the semi-structured interview form used as a data collection tool in the study, an open-ended question was asked in the form of "What measures would you recommend to protect students from screen addiction?" and the participants were asked to transfer their answers to this question to the interview form in writing. The data of the study were collected by the pre-service teachers writing their answers in free style to the question in the semi-structured interview form given to the participants. The data of the study were obtained as a result of analysing the answers written by the prospective Turkish teachers to the semi-structured interview form through content analysis. The data

obtained in this analysis process were subjected to descriptive coding, which is one of the first cycle coding methods. As a result of the content analysis of the answers given by the participants constituting the study group of the research in accordance with the phenomenology design, the solution suggestions brought by the Turkish teacher candidates to protect students from screen addiction were classified under four different themes. These were named as "suggestions for directing students to different activities", "suggestions for raising awareness", "suggestions for developing limitations" and "suggestions for utilising the role model effect". As a result of the analyses, codes under each theme were determined and the frequency values of these codes were presented in tables. According to the data obtained from the research, it was concluded that the Turkish language teacher candidates who took the Media Literacy course at the undergraduate level, which constituted the study group of the research, made suggestions "about directing students to different activities", "about raising awareness about screen addiction in students", "about developing limitations on screen use" and "about making use of the role model effect" in order to protect students from screen addiction. The most frequently suggested solution to protect students from screen addiction by the research participants was the suggestions related to directing students to different activities. Regarding directing students to different activities, the participants suggested that "they should be encouraged to spend time with their friends", "they should be encouraged to read books", "they should play games with children", "they should be encouraged to do sports", "they should be directed to cultural activities such as cinema and theatre", "they should be taken to places where they can have a pleasant time", "they should be provided with a hobby", "they should be given the habit of solving puzzles", "they should be directed to various branches of art such as painting and music", "they should be provided with travelling", "they should be encouraged to learn a new language". Turkish language teacher candidates who took the Media Literacy course suggested that "the harms of screen addiction should be explained", "parents should be made aware", "sense of responsibility should be gained", "technology should be used consciously" and "the causes of screen addiction should be investigated" in order to raise awareness about screen addiction in students. One of the findings obtained as a result of the research is that the Turkish language teacher candidates who have taken the Media Literacy course and who constitute the study group of the research have made various suggestions about developing limitations in order to protect students from screen addiction. It was determined that the participants of the research suggested "the time they spend in front of the screen should be limited", "they should be allowed to make a daily plan", "they should be allowed to be in front of the screen in a certain time interval" and "internet packages that filter harmful content should be used" in order to develop limitations. It was concluded that among the Turkish language teacher candidates who had taken the Media Literacy course, the participants, who formed the study group of the research, also made suggestions about making use of the role model effect in order to protect students from screen addiction. Accordingly, the suggestions of the participants regarding the use of the role model effect are; "quality time with family members should be ensured", "parents should spend less time in front of the screen" and "at the end of the day, family members and students should criticise the day together".